

Influența genului, a atitudinii sexiste și a dominării sociale asupra atitudinii față de violența conjugală asupra femeii

Maria Nicoleta TURLIUC¹

În majoritatea societăților, rolul masculin și cel feminin nu sunt numai diferite, ci și inegale, femeile fiind supuse unui sexism instituționalizat, bazat pe stereotipuri sexuale, prejudecăți și discriminare. Plecând de la statutul socialmente atribuit lor, de ființe vulnerabile, dependente și conservatoare, multe femei suportă și astăzi violența, atitudinile sexiste și dominarea în cadrul conjugal, subscriind credințelor tradiționale și pentru că aceasta este modalitatea în care ele au învățat să se comporte într-o lume a masculinității. Cu toate eforturile de a se asigura un climat de egalitate între sexe în sfera publică și în cea privată, o privire mai atentă asupra relațiilor intrafamiliale/conjugale evidențiază astăzi numeroase contraste, inechități și realități disfuncționale. Presiunile către modernizare și democratizarea relațiilor intrafamiliale au dus, în mod paradoxal, la supraîncărcarea femeii, la diminuarea confortului emoțional și fizic al membrilor familiei și chiar la creșterea criminalității feminine de tip intrafamiliar.

Violența familială a fost mult timp *ignorată* sau/și *tolerată*. Mai mult chiar, ea a fost *instituționalizată* în mediul familial prin intermediul legilor mariajului, care au acordat soțului putere asupra soției lui. Dreptul explicit al soțului de a utiliza forța fizică împotriva soției a fost recunoscut prin lege din timpul Imperiului roman și până nu demult. Abuzul fizic asupra soției a fost legal în SUA, de exemplu, până în 1870 și a rămas o realitate frecventă și după această dată (Stets, 1988). La noi, în prima formă a Codului civil (1865) din Vechiul Regat, raporturile dintre soți erau dominate de principiul *puterii maritale* a soțului (decretat „cap de familie”), femeia fiind lipsită de drepturi (inclusiv politice), realitate juridică rămasă valabilă până la Constituția comunistă din 1948. Aceasta din urmă a introdus principiul egalității depline în fața legii a tuturor cetățenilor fără deosebire de sex (art. 16), reluat ulterior în Codul familie din 1953 (modificat, completat și republicat în 1956) sub forma „deplinei

¹ Universitatea „Al.I. Cuza”, Iași.

egalități în drepturi a celor doi soți”. Această normă juridică a avut în mare parte un caracter formal, realitatea trăită în interiorul familiei fiind foarte diferită de cea indicată în teoria politică și legislație. Ajutați de implicarea superficială a statului în respectarea drepturilor maritale egale ale soților, bărbații au continuat „să-și țină soțiile la locul lor” prin abuzul emoțional, verbal sau fizic. Și astăzi există un număr relativ mare de persoane care consideră că este acceptabil ca un soț să-și lovească soția în anumite condiții.

Dintre victimele sale predilecte: femei, copii și persoane vârstnice, primele care au făcut obiectul de studiu al specialiștilor au fost copiii. Bătăile aplicate lor au început să fie catalogate ca deviante la începutul anilor '60, de către medicii care au definit *sindromul copilului bătut* (cf. Pfohl, 2002). ***Sindromul femeii bătute*** - propus de Kempe în 1962 și definit ca o *vătămare deliberată produsă de partener și demonstrabilă clinic* - este întâlnit în majoritatea cazurilor de violență domestică raportate poliției. Primele legi care au sancționat abuzul fizic asupra soțiilor au apărut, însă, abia la sfârșitul anilor '70 și începutul anilor '80. *Sindromul bărbatului bătut* este, conform statisticilor poliției, mult mai rar, frecvența acestuia fiind de 1-5% din cazuri (cf. Pfohl, 2002). În urma unor studii mai recente, Hamberger și colaboratorii (1997; apud Iluț, 2005) au evidențiat că violența femeilor diferă de cea a bărbatului nu doar ca tip de reacție și ca secvență temporală, ci și ca motivație de adâncime: în timp ce femeile se apără pe ele și pe copii, soții agresează pentru a domina și a menține controlul. Soții se agresează reciproc, cu intensități și frecvențe diferite: unii cu totul circumstanțial (o palmă, după care regretă și își cer iertare în genunchi), alții cu sadism și repetat.

Nu întâmplător, s-a spus că *familia reprezintă unul dintre cele mai violente contexte din societate* (Straus, 1991). De exemplu, în SUA (Collins și Coltrane, 2001): șansele unui bărbat de a fi agresat de un membru al familiei sale sunt de 20 de ori mai mari, comparativ cu o persoană din afara mediului familial; în cazul femeilor, șansele lor de a fi agresate sunt de 200 de ori mai mari în interiorul familiei; poliția primește cele mai multe solicitări de a interveni în conflictele familiale; polițiștii sunt cel mai frecvent uciși atunci când intervin în cazurile de violență conjugală, comparativ cu toate celelalte acțiuni și intervenții specifice.

Violența a fost considerată a fi un *abuz de putere*, o modalitate de impunere a puterii asupra celorlalți dar, în mod paradoxal, ea semnifică uneori și lipsa de putere. În aceasta situație, dorința persoanei agresive de a se afirma este atât de puternică încât se transformă în agresivitate distructivă și violență. Institutul pentru Cercetarea și Prevenirea Criminalității (2000; apud S.M. Rădulescu, 2001, p.5) consideră că violența în cadrul familiei „nu include doar *violența*

fizică (omor, vătămare, lovire), ci și cea *sexuală* (violul marital), *psihologică* (șantaj, denigrare, umilire, ignorare, abandon, izolare), *verbală* (insultă, amenințare) și *economică* (privarea femeii de mijloace și bunuri vitale”. Ea este cea mai răspândită, comună formă de victimizare a femeii. În Europa, în fiecare an „sunt grav agresate fizic prin violență domestică mai multe femei decât mor datorită cancerului și accidentelor rutiere” (Adunarea Parlamentului European, 2000).

Comparativ cu alte situații, violența intrafamilială este un *secret de grup*, foarte bine păzit și mistificat din cauza solidarității în privința nevoii de păstrare a unei imagini sacre a acestei instituții. Patologia interacțională din cadrul familiei marcată de violență are la bază pattern-uri comunicaționale distorsionate, care generează tulburări de comportament ulterioare ale *copiilor* și, în unele cazuri cu implicații profunde, declanșează și agravează unele tulburări psihotice și, implicit, creșterea iminentă a fenomenului de violență familială. Violența se desfășoară într-un context socializator, prin intermediul căruia comportamentul violent se învață la fel ca orice alt comportament, mai ales de copii aflați în căutarea unor modele. *Femeia* – victimă a violenței domestice – își va pierde încet stima de sine și va dezvolta mecanisme defensive prin care va încerca să facă față situației. Acestea sunt cu atât mai persistente (și mai ineficiente) cu cât durata relației violente este mai mare și fragilitatea ei psihică, dobândită în propria copilărie, este mai accentuată (M.N. Turliuc, 2004). Stresul ridicat și anxietatea permanentă pe care le trăiește îi vor crea sau agrava boli cronice, dar pot duce și la manifestări psihosomatice necunoscute ca atare în serviciile medicale, unde se prezintă solicitând îngrijiri. Adeseori femeia va începe să consume alcool, medicamente psihotrope, substanțe care să îi aducă o stare de îndepărtare psihică de realitatea pe care o trăiește. Poate avea tentative de suicid, orientându-și agresivitatea asupra ei însăși sau poate dezvolta comportamente de deplasare a furiei asupra copiilor, devenind o mamă violentă.

Dezinstituționalizarea violenței familiale devine greu de realizat pe fundalul unei mentalități relativ tolerante – în continuare – față de abuzul asupra copilului și femeii. În cadrul anchetelor, problematica soției bătute evoca o multitudine de răspunsuri și reacții: *unii oameni tind să împartă egal vina ambilor parteneri, alții tind să blameze agresorul, iar o altă parte, victima* (Saunders și colab., 1987). Femeia-victimă poate fi privită cu indiferență, ostilitate sau compasiune, în funcție de credințele persoanelor cu privire la cauzele violentei (inclusiv în cazul în care a fost violată, notau C. A. Ewoldt, C.M. Monson și J. Langhinrichsen-Rohling, 2000). Publicul larg, ca și membrii unor grupuri profesionale, tind să adopte adesea o *atitudine pregnant negativă* față de victimă (Gelles, 1976, Straus, 1976). Indivizilor le este greu să înțeleagă situația

dificilă a femeii bătute deoarece, spre deosebire de alte victime, soțiile sunt percepute ca fiind implicate într-o relație intimă cu agresorul lor. Ei pot crede că abuzul nu este serios, că victimele nu necesită asistență, prea multă simpatie sau că persoanele victimizate în asemenea condiții sunt responsabile pentru ceea ce li se întâmplă.

Rareori raportată autorităților (poliției, medicilor), este greu de estimat adevărata incidență a violenței domestice în societate. Deși chestionarea unui eșantion reprezentativ de bărbați sau femei dintr-o populație cu privire la frecvența actelor de abuz fizic poate oferi unele *indicii generale cu privire la amploarea fenomenului violentei maritale asupra femeii dintr-o societate*, putem presupune că răspunsurile vor *subevalua* ponderea reală a cazurilor. Rezultatele unui studiu realizat în România de *Minnesota Advocates for Human Rights* (MAHR, 1995, publicat pe internet în 2002), au indicat faptul că:

- femeile române sunt frecvent abuzate, fiindu-le negat dreptul fundamental la securitatea persoanei și cel al libertății față de tratamentele crude și degradante (p.2);

- una din zece femei cu probleme ginecologice este victima abuzului fizic al partenerului (p.4);

- între 1993-1994, 28% dintre femeile care au apelat la serviciile medico-legale, au fost bătute de partenerul intim;

- sunt citate referințe istorice și literare care relevă puternica înrădăcinare a violenței maritale – rezultată din dominația masculină și subordonarea publică și privată a femeii – în cultura română (p.3);

- atitudinea publică cea mai comună față de violența domestică este descrisă ca fiind, în cel mai bun caz, de indiferență (p.14);

- violența conjugală asupra femeii este întâlnită la toate nivelurile sociale și economice;

- recunoscută de unii oficiali ai guvernului român, violența domestică este socotită o **problemă socială secundară**, comparativ cu multitudinea problemelor socioeconomice care au acompaniat tranziția de la societatea comunistă la economia de piață: sărăcia, alcoolismul, șomajul, lipsa locuinței etc.

În multe țări Europene, se raportează că cca. 50% dintre femei au fost sau sunt încă victime ale violenței domestice. Rezultatele unor anchete realizate la noi au variat între 30% și 70%, ceea ce înseamnă o medie comparabilă cu cea europeană (de 50%).

1. Ipotezele și design-ul cercetării

Pentru a evita deformările inevitabile pe care le implică rezultatele cercetărilor de tipul anchetei, am optat pentru un demers care să evalueze *impactul unor factori socioculturali asupra atitudinii față de violența maritală asupra femeii*, la rândul ei, implicată în producerea sau acceptarea abuzului fizic. Scopul cercetării este acela de a investiga influența sexismului și a tendinței de dominare asupra atitudinii față de violența conjugală asupra soției în societatea românească, rămasă în continuare, tradițională și de masculină.

Ipotezele pe care le-am avut în vedere sunt următoarele: 1. Genul biologic și gradul dominării sociale vor influența semnificativ atitudinea față de violența domestică asupra soției; 2. Atitudinea sexistă ostilă și cea binevoitoare vor influența semnificativ atitudinea față de violența conjugală îndreptată asupra soției și 3. Există legături semnificative între atitudinea sexistă ostilă, orientarea dominării sociale și atitudinea față de violența conjugală asupra femeii.

Conform conceptualizării lui Sidanius, Pratto și Bobo (1994, p.3), *dominarea socială* „exprimă o atitudine antiegalitaristă, o modalitate de a percepe existența umană ca o sumă zero a conflictelor sau ca o competiție neobosită între grupuri, dorința de a stabili relațiile ierarhice între grupurile sociale și de dominație a in-grupului asupra out-grupurilor”. Tipul de orientare a dominării sociale a fost evaluat prin intermediul Scalei de Orientare a Dominării Sociale (Sidanius, Pratto și Bobo 1994). *Dominarea socială scăzută* furnizează răspunsuri caracterizate prin nivele scăzute ale diferențierii individuale, ale ierarhizării în statusul de grup și intergrup, cu aprobarea și susținerea egalității dintre indivizi și grupuri. Ea caracterizează, de regulă, femeile – care sprijină într-o mai mică măsură grupurile în baza pe prejudecăților, susținând reducerea inegalității între grupuri. *Dominarea socială ridicată* exprimă orientarea puternică spre diferențiere socială dintre indivizi și dintre grupuri, cu manifestări împotriva egalității și sprijinirea competiției între persoane/grupuri. Ea este specifică mai ales bărbaților, care sunt mai preocupați de menținerea și creșterea dominării și competiției, comparativ cu femeile.

Tipul de atitudine sexistă a fost evaluat prin intermediul Inventarului Sexismului Ambivalent, alcătuit din doi factori: sexismul ostil și cel binevoitor. Pentru o înțelegere mai corectă, menționăm că *atitudinea sexistă* este definită prin poziția favorabilă față de subordonarea femeilor de către bărbați. *Sexismul binevoitor* este o „ideologie subiectivă, o formă subtilă de prejudiciu, favorabilă, politicoasă, care oferă protecție și afecțiune femeilor ce îmbrățișează roluri convenționale”, care ajută la menținerea bunelor raporturi (tradiționale) dintre sexe și acceptarea de către femei a inegalității de gen a societății (Glick, F., Fiske, S., 2001, p.109). Sexismul binevoitor este direcționat către femeile care

reîntăresc relațiile de gen convenționale, bărbați acceptând femeile în ipostaza lor de soții, mame sau partenere romantice.

Sexismul ostil reprezintă „antipatia manifestată față de femeile care sunt percepute ca fiind dornice să preia puterea bărbaților, dornice de a obține controlul asupra bărbaților, fie prin sexualitate, fie prin ideologia feministă” (Glick, P., Fiske, S., 2001, p.109). Sexismul ostil este orientat către femeile, care sunt văzute ca provocatoare sau susceptibile de a „fura” puterea bărbaților, cum sunt feministele, femeile de carieră sau seducătoarele.

Atitudinea sexistă binevoitoare se caracterizează prin afecțiune, protecție și politețe, față de femeile care îmbrățișează roluri convenționale, prin recompensarea femeilor pentru conformarea la statusul patriarhal. Dar, sexismul binevoitor este potrivnic egalității de gen, pe care o inhibă. *Atitudinea sexistă ostilă* are efecte disruptive asupra interacțiunii sociale, cu accentuarea și exacerbarea reacțiilor negative: cognitive (stereotipuri), afective (prejudecată), și comportamentale (discriminare), prezente în cadrul interacțiunilor de gen” (Glick, P., Fiske, S., 2001, p.111); ea este specifică bărbaților care se consideră superiori și care încearcă să-și justifice privilegiile prin exagerarea diferențelor percepute în raport cu femeile.

Prin urmare, studiul urmărește influența variabilelor independente – orientarea dominării sociale, atitudinea sexistă ostilă, atitudinea sexistă binevoitoare și sexul subiecților – asupra variabilei dependente: atitudinea față de violența domestică asupra femeii.

2. Metoda

Subiecții. Pentru realizarea acestui studiu s-a folosit un lot format din 240 de subiecți (120 bărbați și 120 de femei). Populația țintă este reprezentată de studenți la diferite facultăți: medicină, psihologie, geografie, sport, ai universităților ieșene. Pretestarea instrumentelor s-a realizat pe un alt lot de 60 de subiecți: 30 femei și 30 bărbați.

Instrumente. Pentru variabila „orientare a dominării sociale” am tradus și adaptat *Scala de Orientare a Dominării Sociale*, elaborată și publicată de Jim Sidanius, Felicia Pratto și Lawrence Bobo (1994). Instrumentul este alcătuit din 16 itemi, care urmăresc orientările egalitare sau anti-egalitare față de out-grupuri, pe o scală de la 1- dezacordul total, la 6 - acordul total. La pretestare, am obținut un coeficient de consistență internă alpha Cronbach de 0,80.

Pentru variabila „atitudinea sexistă” am tradus și adaptat *Inventarul Sexismului Ambivalent*, elaborat Peter Glick și Susan T. Fiske (1996) și publicat într-un studiu al influenței tipurilor de sexism asupra inegalității de gen.

Inventarul este alcătuit din 22 de itemi, din care 11 măsoară sexismul ostil, iar ceilalți 11 itemi măsoară sexismul binevoitor, pe o scală de la 0 – dezacord puternic, la 5 – acord puternic. Dacă pe ansamblul acestui instrument am obținut un coeficient de consistență internă alpha Cronbach de 0,83, pentru sexismul ostil valoarea aceluiași coeficient a fost de 0,74, iar pentru sexismul binevoitor de 0,74.

În fine, pentru variabila dependentă, „atitudinea față de violența conjugală îndreptată asupra soției”, am tradus și adaptat *Chestionarul de Atitudine față de Căsătorie*, propus de Margolin și Foo (1992), realizat după *Chestionarul pentru evaluarea acordului și dezacordului față de violența conjugală îndreptată asupra soției în circumstanțe specifice*, a lui Greenblat (1985). Chestionarul cuprinde o listă de 25 de situații în care bărbatul ar putea reacționa violent față de soția sa. Pentru a răspunde la cât este de justificat ca un bărbat să-și lovească soția în cele 25 de situații, subiecții și-au exprimat propria părere pe o scală de la 1 – dezacord total, la 6 – acord total. Coeficient de consistență internă alpha Cronbach obținut a fost de 0,87.

Procedura. Fiecare subiect a primit trei chestionare, pentru: orientarea dominării sociale, inventarul atitudinii sexiste și un chestionar al atitudinii față de violența conjugală asupra soției. Instrucțiunile de administrare ale celor trei chestionare au fost scrise la începutul fiecărui chestionar, aplicarea lor s-a realizat atât individual, cât și în grup. În grup, instrucțiunile au fost citite cu glas tare, fără a fi dezvoltate sau modificate. După terminarea completării chestionarului am rugat subiecții să verifice dacă au bifat toți itemii, iar acolo unde lipsea răspunsul, să îl completeze. În final, chestionarele incomplete au fost eliminate. Instrumentele au fost aplicate inițial pe un lot restrâns (60 de subiecți) în vederea verificării consistenței interne a chestionarelor, iar ulterior pe lotul final (de 240 de subiecți) în vederea testării presupuzițiilor formulate.

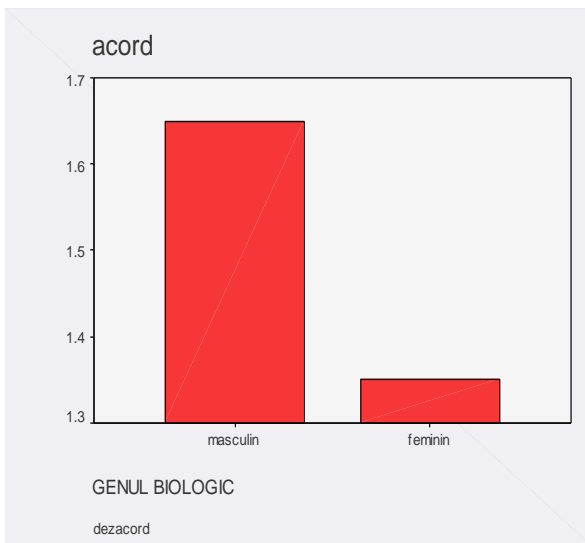
3. Rezultatele și interpretarea datelor

1. Pentru verificarea primei ipoteze, *privind influența sexului și a dominării sociale asupra atitudinii față de violență domestică asupra femeii* s-a aplicat testul T pentru eșantioane independente și analiza de varianță factorială Anova univariată. Ipoteza a inclus următoarele verificări:

Efectul principal al sexului

Datele statistice obținute arată că există diferențe semnificative între bărbați și femei, în ceea ce privește atitudinea față de violența conjugală îndreptată asupra soției în sensul că, *bărbații au o atitudine semnificativă mai favorabilă*

față de violența conjugală asupra partenerei, comparativ cu femeile ($t(238)=4.852, p<0,01$), așa cum rezultă și din graficul de mai jos.

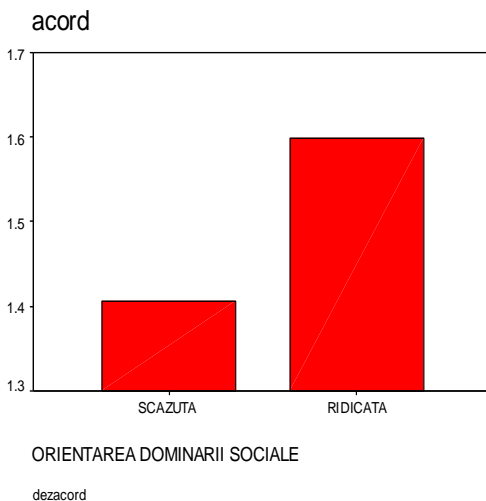
Această diferență poate fi explicată prin faptul că, în mod natural, bărbații dispun de forță fizică mai mare, sunt mai agresivi și mai încurajați să utilizeze forța fizică în rezolvarea unor situații. De asemenea, așteptările societății în privința rolului masculin pot accentua caracteristicile „instrumentale” ale bărbaților, precum: competitivitatea, nonconformismul, tendința de dominare, de a conduce și de a exercita puterea. Altfel spus, ei sunt încurajați social să-și manifeste agresivitatea ori de câte ori este necesar, fie pentru menținerea *status-quo*-ului, fie în competiția cu ceilalți, pentru accesul la o nouă poziție socială. Femeile ajung să tolereze agresiunile fizice ale partenerului lor pentru că: „așa au făcut femeile dintotdeauna”, „au promis să se supună bărbatului”, să fie „alături la bine și la rău”, pentru că sunt dependente economic de bărbat și se îndoiesc de propriile capacități de a asigura întreținerea familiei, pentru că „le lipsește protecția poliției” și, mai ales, pentru că „speră că partenerul de viață se va schimba în bine”.

Pentru o analiză mai detaliată a rezultatelor, s-au urmărit și diferențele dintre mediile răspunsurilor femeilor și bărbaților la fiecare item al chestionarului utilizat pentru măsurarea variabilei dependente: „atitudinea față de violența conjugală îndreptată asupra soției”. Din cei 25 de itemi ai chestionarului (reprezentând 25

de situații specifice în care bărbatul este justificat în a-și lovi soția), s-au evidențiat diferențe semnificative între atitudinea bărbaților și femeilor față de violența conjugală asupra soției în 22 din cazuri ($p < 0.05$). Cele mai mari diferențe semnificative ($p < 0.01$) s-au obținut în cazul itemilor 4 și 5, adică a situațiilor în care „soția este prinsă în pat cu un alt bărbat” ($t(235.472) = 6.181$, $p < 0.01$) și atunci când soțul „ar afla că are un amant” ($t(214.076) = 5.314$, $p < 0.01$). Așadar, bărbații au o mai mare tendință de a aproba violența asupra soției în cazurile de infidelitate a acesteia, deoarece acest gest poate fi interpretat ca o subminare totală a poziției de „superioritate”, de putere a bărbatului, ca o tentativă a femeilor a accede la „dreptul masculin” al unei mai mari libertăți sexuale (implicit, la dreptul de a întreține relații sexuale extramaritale). Atitudinea de aprobare mai puternică a violenței de către bărbați evidențiază prezența stereotipurilor care justifică și susțin inegalitatea de gen.

Efectul principal al dominării sociale

Datele arată că există diferențe semnificative între atitudinea față de violența domestică asupra femeii în funcție de nivelul dominării sociale a subiecților. Astfel, *subiecții cu un nivel ridicat al dominării sociale au o atitudine semnificativ mai favorabilă față de violența conjugală asupra soției decât cei cu un nivel scăzut al dominării sociale* ($t(237,441) = 3,014$, $p = 0,003$, $p < 0,05$), așa cum ilustrează și graficul de mai jos.

Această diferență poate fi explicată prin faptul că persoanele cu un nivel mai scăzut al dominării sociale sunt mai puțin centrate pe conducere și competiție, au un grad mai mare de acceptare a celorlalte grupuri, fără a face discriminări, comparativ cu persoanele cu o tendință puternică de dominare socială, care sunt mai competitive, mai agresive, mai dispuse să exagereze diferențele față de celelalte grupuri și să nege dreptul la egalitate al *out-sider*-ilor.

Suplimentar pentru ipoteza de cercetare, am verificat dacă diferența se menține și separat, în cele două grupuri de sex. Datele arată că bărbații cu un nivel al dominării sociale ridicat au o atitudine mai favorabilă față de violența conjugală asupra soției comparativ cu bărbații cu un nivel scăzut al dominării sociale, însă această diferență este nesemnificativă ($t(118)= 1.368, p=0.175, p>0.05$). Rezultatul se poate datora faptului că, indiferent de caracteristicile și conduita lor zilnică, bărbații nu renunță la imaginea stereotipică a masculinității, acceptând ideea că reprezentanții propriului grup biologic sunt (sau trebuie să fie) dominatori, puternici, competitivi și agresiv. Astfel, indiferent de orientarea dominării sociale (scăzută sau ridicată), bărbații vor manifesta o atitudine favorabilă față de violența asupra soției.

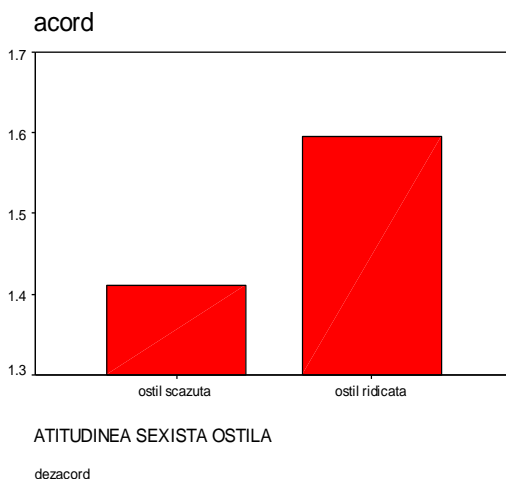
Nici în cazul femeilor diferența nu este semnificativă. Subiecții de sex feminin cu un nivel ridicat al dominării sociale au o atitudine mai favorabilă față de violența conjugală ($F=5.733, p=0.018$) asupra soției decât cei cu un nivel scăzut al dominării sociale scăzute, însă această diferență este nesemnificativă ($t(84.138)=1.400, p=0.165, p>0.05$). Aceasta înseamnă că, într-o societate predominant masculină, femeile și-au interiorizat stereotipurile de gen (faptul că femeia trebuie să fie supusă, să asculte de bărbatul ei, în timp ce bărbații trebuie să conducă, să exercite puterea) și consideră că violența conjugală asupra soției este un lucru ce poate fi tolerat. Astfel, indiferent de orientarea dominării sociale (scăzută sau ridicată), femeile vor manifesta o atitudine favorabilă față de violența asupra soției.

2. Pentru verificarea celei de-a doua ipoteze, privind *influența atitudinii sexiste ostile și a celei binevoitoare asupra atitudinii față de violența conjugală asupra femeii*, am utilizat testul T pentru eșantioane independente și analiza de varianță factorială Anova Univariată.

De asemenea, pe baza medianei am stabilit pentru fiecare din variabilele independente două grade de intensitate: scăzut și ridicat. Ipoteza formulată a necesitat următoarele verificări:

Existența unor diferențe semnificative între atitudinea față de violența conjugală asupra femeii a subiecților cu un nivel ridicat și, respectiv, scăzut al sexismului ostil.

Datele obținute arată că, atitudinea față de violența domestică asupra femeii a persoanelor cu un nivel ridicat al sexismului ostil este semnificativ mai favorabilă comparativ cu cea a persoanelor cu un nivel scăzut al acestuia ($t(238)=-2.879, p=0.004, p<0.05$), după cum arată și graficul de mai jos.

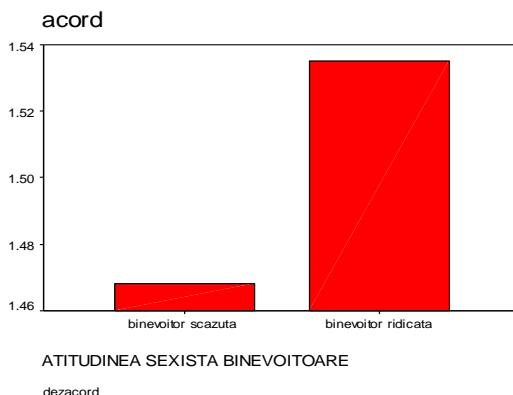

Rezultatul poate fi explicat prin faptul că persoanele cu o atitudine sexistă ostilă ridicată au tendința de a manifesta o opoziție puternică, deschisă, față de femeile care nu îndeplinesc rolurile de gen tradiționale, percepute ca dornice de a prelua puterea masculină. Persoanele care manifestă un sexism ostil ridicat exprimă o atitudine semnificativ mai favorabilă față de violența conjugală asupra soției, ca modalitate de sancționare a nerespectării rolurilor tradiționale, comparativ cu persoanele cu niveluri reduse ale sexismului ostil, a căror poziție nu este atât de vehementă. Astfel, ideologia sexismului ostil constituie o „justificare suficientă” a violenței împotriva femeii.

Existența unor diferențe semnificative între atitudinea față de violența conjugală asupra femeii a subiecților cu un nivel ridicat și, respectiv, scăzut al sexismului binevoitor.

Datele obținute arată faptul că atitudinea față de violența domestică asupra femeii a persoanelor cu o atitudine sexistă binevoitoare ridicată nu diferă

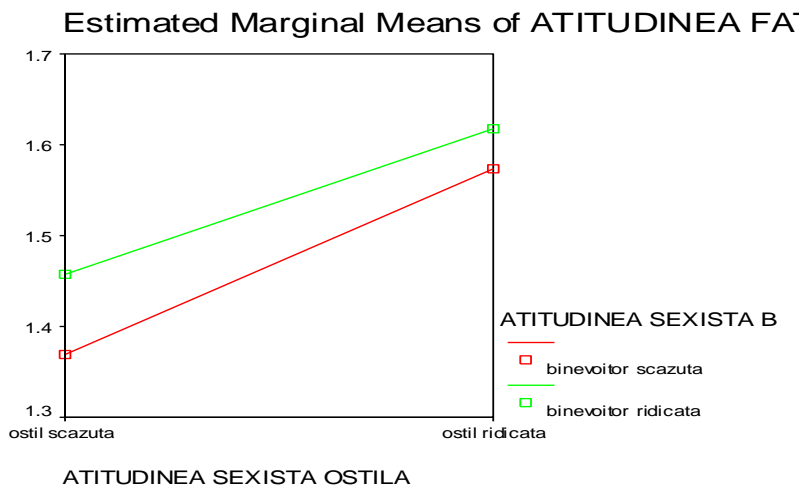
semnificativ de cea a persoanelor cu o atitudine sexistă binevoitoare scăzută ($t(238)=1.032, p>0.05$).

Sexismul binevoitor le permite bărbaților menținerea unei imagini de sine pozitive ca protectori și susținători dispuși să-și sacrifice propriile nevoi pentru a avea grijă de femeile din viața lor. Femeile care caută să submineze puterea bărbaților sunt privite ca nerecunoscătoare, meritându-și ostilitatea și criticile. Persoanele cu o atitudine sexistă binevoitoare ridicată acceptă violența conjugală ca pe o sancțiune pentru nerespectarea rolurilor de gen convenționale, stabilite de societate, cele cu o atitudine sexistă binevoitoare scăzută o acceptă ca pe o modalitate de menținere a confortului psihic rezultat din păstrarea relațiilor de gen actuale.

Există un efect de interacțiune între atitudinea sexistă ostilă cea binevoitoare asupra atitudinii față de violența conjugală asupra soției.

Analiza statistică arată că nu există un efect de interacțiune între atitudinea sexistă ostilă și atitudinea sexistă binevoitoare asupra atitudinii față de violența conjugală asupra soției ($F(1,240)=0.118, p>0.05$), așa cum arată și graficul de mai jos.

Din punct de vedere psihologic, lipsa unui efect de interacțiune între sexismul ostil și cel binevoitor asupra atitudinii față de violența conjugală poate fi motivată prin faptul că persoanele sunt predominant axate: fie pe discriminarea și categorizarea femeilor percepute ca „seducătoare”, dornice de a submina puterea structurală a bărbaților, fie pe manifestările „afectuoase” manifestate față de femeile, percepute ca „docile”.

3. Pentru verificarea celei de-a treia ipoteze a cercetării, *cea privind existența unor legături între atitudinea sexistă ostilă, orientarea dominării sociale și atitudinea față de violența conjugală asupra femeii*, am utilizat corelația Pearson. Analitic, am procedat la verificarea următoarelor legături:

Există o legătură între atitudinea sexistă ostilă și orientarea dominării sociale în sensul că, atitudinea sexistă ostilă corelează semnificativ pozitiv cu orientarea dominării sociale.

Correlations

		ORIENTAREA DOMINARII SOCIALE	ATITUDINEA SEXISTA OSTILA
ORIENTAREA DOMINARII SOCIALE	Pearson Correlation	1.000	.391**
	Sig. (2-tailed)	.	.000
	N	240	240
ATITUDINEA SEXISTA OSTILA	Pearson Correlation	.391**	1.000
	Sig. (2-tailed)	.000	.
	N	240	240

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Din punct de vedere statistic, rezultatele evidențiază o legătură medie ($r=0.391$), semnificativă ($p<0.01$), direct proporțională, între atitudinea sexistă ostilă și orientarea dominării sociale. Aceasta înseamnă că, atitudinea sexistă ostilă ridicată se asociază nivelurilor mai ridicate ale orientării dominării sociale și invers.

Din punct de vedere psihologic, această legătură poate fi explicată prin faptul că, creșterea nivelului sexismului ostil se asociază cu o tendință crescândă a subiecților de a-și manifesta dominația asupra celorlalte persoane, de fi mai competitivi și mai rigizi în ceea ce privește distincția dintre rolurile de gen. Persoanele cu o atitudine sexistă ostilă au o atitudine favorabilă față de violența conjugală asupra soției, considerând-o ca fiind maniera cea mai potrivită pentru „corecția” nerespectării și necunoașterii „locului subordonat” al femeii în societate, iar această poziționare socială se asociază cu tendința de a conduce și de a domina out-grupurile.

Există o legătură între orientarea dominării sociale și atitudinea față de violența conjugală asupra soției în sensul că, orientarea dominării sociale va corela semnificativ pozitiv cu atitudinea față de violența conjugală.

Correlations

		ORIENTAREA DOMINARII SOCIALE	ATITUDINEA FATA DE VIOLENTA CONJUGALA INDREPTATA ASUPRA SOTIEI
ORIENTAREA DOMINARII SOCIALE	Pearson Correlation	1.000	.192**
	Sig. (2-tailed)	.	.003
	N	240	240
ATITUDINEA FATA DE VIOLENTA CONJUGALA INDREPTATA ASUPRA SOTIEI	Pearson Correlation	.192**	1.000
	Sig. (2-tailed)	.003	.
	N	240	240

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Prelucrările statistice arată că există o legătură slabă, dar semnificativă între orientarea dominării sociale și atitudinea față de violența conjugală îndreptată asupra soției ($r=0.192$, $p=0.003$), direct proporțională, în sensul că atunci când orientarea dominării sociale este ridicată și atitudinea față de violența conjugală este mai favorabilă.

Din punct de vedere psihologic, acest rezultat poate fi interpretat prin faptul că persoanele cu o mai mare tendința de a conduce și de a domina în societate, fiind împotriva egalității, vor fi mai tentate să accepte violența asupra soției, considerând că femeile fac parte dintr-un grup inferior.

Există o legătură între atitudinea sexistă ostilă și atitudinea față de violența conjugală îndreptată asupra soției în sensul că, atitudinea sexistă ostilă va corela semnificativ pozitiv cu o atitudine față de violența conjugală favorabilă.

Correlations

		ATITUDINEA FATA DE VIOLENTA CONJUGALA INDREPTATA ASUPRA SOTIEI	ATITUDINEA SEXISTA OSTILA
ATITUDINEA FATA DE VIOLENTA CONJUGALA INDREPTATA ASUPRA SOTIEI	Pearson Correlation	1.000	.183**
	Sig. (2-tailed)	.	.004
	N	240	240
ATITUDINEA SEXISTA OSTILA	Pearson Correlation	.183**	1.000
	Sig. (2-tailed)	.004	.
	N	240	240

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Prelucrările statistice arată că există o legătură slabă, dar semnificativă între atitudinea sexistă ostilă și cea față de violența conjugală asupra soției ($r=0.183$, $p=0.004$, $p<0.05$), direct proporțională – în sensul că atunci când atitudine sexistă ostilă este ridicată și atitudinea față de violența conjugală este mai favorabilă.

Din punct de vedere psihologic, legătura poate fi explicată prin faptul că persoanele cu o atitudine sexistă ostilă sunt mai puțin tolerante și mai puțin adaptabile la schimbare astfel încât, ele tind să pedepsească orice abatere de la normele tradiționale ale societății, să aplice sancțiuni severe, inclusiv fizice. Astfel, cu cât persoana are o atitudine sexistă mai ostilă cu atât este mai probabil să aibă și o atitudine mai favorabilă față de violența conjugală asupra soției.

4. Concluzii

În urma prelucrărilor statistice, s-au obținut următoarele rezultate semnificative:

1. Bărbații au o atitudine semnificativ mai favorabilă față de violența conjugală asupra soției, comparativ cu femeile, deoarece ei sunt mai agresivi, sunt încurajați mai mult să se fie agresivi și sunt mai axați pe controlul partenerei lor de cuplu. Prelucrările statistice au evidențiat o atitudine mai favorabilă a bărbaților față de violența conjugală asupra soției în situațiile care implică infidelitatea și în care le este subminată autoritatea (de tipul: „îl face să se simtă prost în fața familiei și a prietenilor”, „într-o ceartă ea îl lovește prima”, „ea îl bate pe unul din copiii lor”). Astfel, bărbații par să considere că forța fizică

este uneori o modalitate de rezolvare a situațiilor neplăcute. Kimmel (2000) arăta în datele prezentate în SUA, că bărbații sunt cei care inițiază comportamente mai agresive, că diferențierea comportamentelor umane în funcție de gen face ca violența să fie cât mai clar o „calitate” masculină (apud. Szamoskozi, 2005, p.270).

2. Persoanele cu o orientare a dominării sociale ridicate (mai frecvent bărbații) manifestă o atitudine mult mai favorabilă față de violența conjugală asupra soției, decât cele cu niveluri mai scăzute (mai adesea femeile). Rezultatele au evidențiat la bărbați o orientare spre conducere și putere reflectând forme variate de prejudecată de grup, politici sociale exprimând forme severe de violență față de out-grupuri și ideologii implicând inegalități sociale, în timp ce femeile s-au evidențiat a fi mai puțin capabile să adopte și să susțină prejudecățile față de alte grupuri, fiind susținătoare a politicilor sociale care reduc inegalitatea între grupuri și a ideologiilor de includere (Sidanius și Ekhammer, 1983). La fel ca în teoria orientării dominării sociale, prelucrările au confirmat încă o dată diferențele transsituaționale și culturale dintre bărbați și femei, cei dintâi prezentând nivele mai ridicate ale orientării dominante decât femeile. O posibilă explicație a atitudinii mai favorabile a bărbaților asupra violenței conjugale poate fi tendința puternică de menținere sau de creștere a statusului în grup, puterea structurală cât și tendința de a stabili o ierarhie a rolurilor sociale (Sidanius, Pratto, și Bobo, 1994). Orientarea spre dominarea sau oprimarea out-grupurilor aparține, în special, persoanelor care acționează în vederea întăririi inegalităților de grup, care doresc modificarea statusul in-grupului sau sporirea puterii față de celelalte grupuri.

În majoritatea societăților, rolurile de bărbat și femeie nu sunt doar diferite, ci sunt și inegale, explicația optimă fiind faptul că bărbații sunt educați să fie dominanți, activi, independenți, capabili de autocontrol și agresivi, în timp ce femeile sunt educate să fie supuse, obediente, supuse, pasive, blânde, îndurătoare și dependente. Diferența apare din momentul socializării primare, când copilul învață să fie băiat sau fetiță, interiorizează modelul și îl păstrează întreaga viață. Însăși societatea participă la menținerea acestor prejudecăți, discriminări și stereotipuri cu privire la femei. Indiferent de nivelul orientării dominării sociale, femeile au o atitudine mai puțin favorabilă decât bărbații.

3. Persoanele cu un nivel ridicat al sexismului ostil au o atitudine semnificativ mai favorabilă față de violența asupra soției, comparativ cu cele cu o atitudine sexistă ostilă de nivel scăzut. Primele au tendința de a fi mai rigide și de a avea reacții negative exagerate față de femeile percepute ca dornice de a submina puterea structurală a bărbaților, fiind mai competitive, comparativ cu persoanele cu o atitudine sexistă ostilă scăzută, care prezintă un grad sporit de

acceptare a acestor femei și implicit o atitudine mai puțin favorabilă cu privire la violența conjugală asupra soției.

4. Nu există diferențe semnificative între atitudinea față de violența conjugală asupra soției a persoanelor cu o atitudine sexistă binevoitoare ridicată și, respectiv, scăzută. Cele dintâi susțin și întăresc rolurile de gen tradiționale, considerând afecțiunea și securitatea oferită de bărbați femeilor o recompensă a interiorizării rolurilor de gen convenționale. Violența conjugală este acceptată ca o modalitate punitivă a femeilor care nu corespund rolurilor convenționale de gen, stabilite de societatea predominant masculină. Atitudinea sexistă binevoitoare menține și accentuează, ca și cea sexistă ostilă, inegalitatea dintre sexe, chiar dacă într-o manieră mai subtilă, mai puțin evidentă. Conform afirmației lui Sidanius, Pratto și Bobo, „sexismul binevoitor este o formă subtilă de prejudecată, care promovează și menține inegalitatea de gen. Ambele tipuri de sexism: ostil și binevoitor, se presupun a fi „ideologii legitimize”, credințe care ajută la justificarea și menținerea inegalității între grupuri” (2001, p.16).

5. Nu există un efect de interacțiune între atitudinea sexiste ostile și cea binevoitoare asupra atitudinii față de violența conjugală asupra soției, fiecare persoană având o atitudine sexistă predominant ostilă sau una binevoitoare. Rezultatele inițiale ale Glick și Fiske (1996) au arătat că femeile sunt mai susceptibile să respingă sexismul ostil decât sexismul binevoitor, comparativ cu bărbații, întrucât sexismul binevoitor este o formă particulară de prejudecată, din două motive: 1. bărbații, ca autori, nu-l percep ca o prejudecată, pentru că nu este experimentat ca antipatie; și 2. femeile îl pot găsi ca o formă draguță, dificil de a-i rezista. Sexismul binevoitor, își are recompensele lui, bărbații atenți fiind dispuși să-și sacrifice propria bunăstare pentru a oferi protecție femeilor. De aceea, el este poate mai periculos, întrucât poate fi mai înșelător.

6. Atitudinea sexistă ostilă ridicată se asociază nivelurilor mai ridicate ale orientării dominării sociale și invers. Legătură direct proporțională poate fi explicată prin faptul că, sporirea nivelului sexismului ostil se asociază cu o tendință crescândă a subiecților de a-și manifesta dominația asupra celorlalte persoane, de fi mai competitivi și mai rigizi în ceea ce privește distincția dintre rolurile de gen. Persoanele cu o orientare a dominării sociale ridicate au o mai mare tendință de a-și impune voința, sprijinind inegalitatea dintre grupuri, discriminând, fiind mai puțin flexibili, fiind mai ostili, față de femeile care nu se supun rolurilor de gen tradiționale. Persoanele cu o atitudine sexistă ostilă scăzută au și o orientare a dominării sociale scăzute, fiind mai deschise către celălalt sex, fiind mai centrate pe acord și sacrificarea propriilor nevoi pentru a avea grijă de celălalt.

7. Persoanele mai orientate spre dominare, cu o tendință mai puternică de ierarhizare a relațiilor, sprijinind inegalitatea dintre grupuri prezintă o atitudine mai favorabilă față de violența conjugală asupra soției, iar persoanele care prezintă o orientare dominării sociale scăzute le corespunde o atitudine mai puțin favorabilă față de violența conjugală asupra soției.

8. Persoanele cu o atitudine sexistă ostilă ridicată prezintă grade mai crescute de acceptare a violenței conjugale asupra soției, considerând violența ca o strategie punitivă, față de femeile ce doresc să submineze puterea masculină. Indivizii care sunt în postura de a impune inegalitatea în grup sau să crească statusul în grup, poziția de putere cu privire la out-grupuri este mai probabil să aibă să aibă credințe atitudinale și orientarea emoțională în oprirarea grupurilor, în general, sau de a fi mai orientați spre dominanța socială. Bărbații sunt mai des în poziția de a menține sau mări dominanța de grup decât femeile.

Influența orientării dominării sociale, a atitudinii sexiste, cât și a sexului asupra atitudinii față de violența conjugală asupra soției rămâne o problemă deschisă. Cu o influență negativă, având în vedere diversitatea formelor de violență manifestate asupra soției, atitudinea față de violența conjugală asupra soției rămâne un indicator cu o semnificație și cu o forță considerabilă asupra vieții de zi cu zi. „Bărbații poartă astăzi cu ei o lungă istorie a subjugării și oprirării femeii, nota M. Roy (1982, p.12; apud S.M. Rădulescu, 2001, p. 79), și ceea ce este surprinzător este faptul că foarte puțini din acești bărbați sunt conștienți de această moștenire și, de aceea, nu-și dau seama de efectul ei asupra modului în care ei tratează femeile în secolul al XX-lea.

Referințe bibliografice

Collins, R., Coltrane, S., 2001, *Sociology of Marriage and the Family*, Second Edition, Nelson-Hall Publishers, Chicago.

Ewoldt, C.A., Monson, C.M., Langhinrichsen-Rohling, J. 2000, “Attribution About Rape in a Continuum of Dissolving Marital Relationships”, *Journal of Interpersonal Violence*, vol 15, no. 11, November 1175-1182.

Gelles, R.J., 1976, “Abused Wives : Why do they stay ?”, *Journal of Marriage and the Family*, 38, pp. 659-668.

Glick, P., Fiske, S., 1996, „The ambivalence toward men inventory Differentiating Hostile and Benevolent Beliefs About Men”, *Psychology of Women Quarterly*, 79(5), pp. 763-775.

Glick, P., Fiske, S.T. (2001) “An Ambivalent Alliance: Hostile and Benevolent Sexism as Complementary Justification for Gender Inequality”, *American Psychologist*, 56(2), pp. 109-118

Iluț, P., 2005, *Sociologia și antropologia familiei*, Editura Polirom Iași, 2005.

Minnesota Advocates for Human Rights, 1995, *Lifting the Last Curtain: A Report on Domestic Violence in Romania*; 10 ianuarie, 2002: <http://www.mnadvocates.org>

Pfohl, S.J., 2002, "The Discovery of Child Abuse", in H. N. Pontell (coord.) *Social Deviance. Readings in Theory and Research*, forth Edition, Prentice Hall, Upper Saddle River, New Jersey.

Rădulescu, S. M., 2001, *Sociologia violenței intrafamiliale. Agresori și victime*, Editura Lumina Lex, București.

Saunders, D.G., Lynch, A.B., Grayson, M., Linz D., 1987, "The Inventory of Beliefs about Wife Beating: The Constructio and Initial Validation of a Measure of Beliefs and Attitudes", *Violence and Victims*, 2(1), pp.39-57.

Sidanius, J., Pratto, F., Bobo, L., 1994, „Social Dominance Orientation and the Political Psychology of Gender: A Case of Invariance? Interpersonal Relations and group processes”, *Journal of Personality and Social, Psychology*, vol. 67, nr. 5.

Stets, J. E., 1988, *Domestic Violence and Control*, Springer-Verlag, New York.

Straus, M.A., 1976, "Sexual Inequality, Cultural norms, and Wifebeating", *Victimology. An International Journal*, 1, pp. 54-76.

Straus, M.A., 1991, "Physical Violence in American Families: Incidence, Rates, Causes, and Trends", in Dean Knudsen si Joanne Miller (eds.), *Abused and Battered*, Aldine de Gruyter, New York.

Szamoskozi, M.R, 2005, *Copii și femei. Victime ale violenței*, Presa Universitară Clujeană Cluj Napoca.

Turliuc, M.N., 2004, *Psihologia cuplului și a familiei*, Performantica, Iași.